

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ
НАЦРТА ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА
ЗАКОНА О ДУАЛНОМ ОБРАЗОВАЊУ

I. УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење овог закона је одредба члана 97. тачка 10. Устава Републике Србије, којом се утврђује да Република уређује и обезбеђује систем у области образовања.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Досадашња примена Закона о дуалном образовању („Службени гласник РС”, бр. 101/17 и 6/20) показала је да постоји простор за унапређење квалитета и обима реализације учења кроз рад и поједностављивање поступка укључивања послодаваца у дуално образовање.

Ради припреме Нацрта закона, Министарство просвете образовало је радну групу у коју су именовани представници сви релевантних институционалних чинилаца, и то: Министарства просвете, Министарства привреде, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарства државне управе и локалне самоуправе, Завода за унапређивање образовања и васпитања, Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања, Агенције за квалификације, Савета за стручно образовање и образовање одраслих, Националне службе за запошљавање, Привредне коморе Србије, Уније послодаваца, Сталне конференције градова и општина, средњих стручних школа и послодаваца који учествују у дуалном образовању, представници четири репрезентативна синдиката радника у просвети и представници невладиних организација.

У погледу унапређења квалитета реализације учења кроз рад, Нацрт закона уводи обавезу израде програма реализације учења кроз рад, документа на основу којег се послодавац акредитује, а који садржи све релевантне описе о остваривању исхода учења плана и програма наставе и учења и о испуњености услова. Школа и послодавац заједнички израђују овај документ, а он ће служити и у самовредновању школе и спољашњем вредновању квалитета рада у дуалном образовању. Поред тога, уводи се посебна евиденција о учењу кроз рад коју ће заједнички водити инструктор и координатор учења кроз рад. Уводи се и правни основ да дуално образовање постане предмет самовредновања школе и спољашњег вредновања квалитета рада, па ће се посебне одредбе о учењу кроз рад ближе уредити правилницима о стандардима квалитета рада установе и правилником о вредновању квалитета рада установе.

Важећим законским решењем однос броја часова учења кроз рад у односу на укупан број часова стручних предмета постављен је исувише флексибилном, у распону од 20 до 80%. Досадашња реализација образовних профила у дуалном образовању показала је да није могуће остварити горњу границу броја часова учења кроз рад, али и да је премали број часова учења кроз рад има негативне

ефекте на квалитет компетенција које ученици стичу али и на однос уложеног и добијеног од стране послодаваца. Повећањем броја часова учења кроз рад и дужим боравком код послодавца, у мери коју је могуће спровести без угрожавања часова теоријске наставе стручних предмета, стећи ће се услови да ученици поред компетенција предвиђених стандардом квалификације стекну и вештине типичне за радно окружење, које се не стичу у класичном моделу образовања. Такође, дужим боравком ученика на учењу кроз рад расте и њихов допринос пословном резултату послодавца и оправдавају се трошкови које послодавац има у реализацији дуалног образовања. С обзиром да је важећим решењем предвиђен распон од 20 до 80% часова учења кроз рад у односу на укупан број часова стручних предмета, потребан је прелазни период за доношење одговарајућих измена у плановима и програмима наставе и учења, због чега је примена овог члана померена за четири школске године. До пуне примене повећаног броја часова, прелазном одредбом омогућено је да се број часова учења кроз рад може повећати укључивањем часова практичних облика наставе, ако послодавац има могућности за реализацију.

Нацртом закона омогућава се да, под одређеним условима, министар одобри формирање одељења спајањем два или више образовних профила који се реализују у дуалном образовању у истом трајању, као и од ученика уписаних по дуалном и по класичном моделу на исти образовни профил.

Статус тренинг центра, који је делимично уређен кроз Закон о основама система образовања и васпитања и који школа стиче кроз поступак проширене делатности, изменама Закона постаје категорија о којој одлучује Влада, а Влади је дато овлашћење да донесе подзаконски акт о критеријумима за стицање статуса тренинг центра. Концепт тренинг центра показао је значајну компаративну предност што се посебно види на примеру средње школе Ваздухопловна академија, која је стекла овај статус 2020. године и захваљујући, поред осталог, тренинг центру успео да у Србију доведе неке од највећих европских компанија у области авио-индустрије, определио је Владу да планира успостављање више тренинг центара. Школе са статусом тренинг центра са најсавременијом опремом за обуку доносе нову, развојну димензију у повезивању образовања и привреде, како у дуалном образовању и неформалном образовању одраслих, тако и у подизању капацитета самих послодаваца и организацији обука на захтев и према потребама послодавца. Поред послодавца, капацитете тренинг центара моћи ће да користе друге школе које реализују дуалне образовне профила у случају да учење кроз рад не могу да обезбеде код послодавца, као и за организовање практичног дела испита на стручној матури и завршном испиту.

Када је у питању укључивање послодавца у дуално образовање, Нацртом закона извршено је поједностављивање поступка акредитације, тако да се уместо претходног исказивање интересовања послодавца, одмах подноси захтев за акредитацију уз програм реализације учења кроз рад, што скраћује поступак акредитације. Уводи се могућности да се послодавци удруже у Алијансу како би више послодавца који појединачно немају услове за остваривање свих исхода учења, могли да обухвате све исходе учења из плана и програма наставе и учења. Код процедуре утврђивања испуњености услова за акредитацију послодавца, измењен је састав комисије тако да инспектор рада више није члан, Оваква измена у складу је са предлогом новог Закона о безбедности и здрављу на раду, према

којем је обавеза послодавца да актом о безбедности обухвати ученике на учењу кроз рад.

Полазећи од чињенице да интерес ученика за дефицитарна занимања опада последњих неколико година, али и узимајући у обзир потешкоће које су послодавци имали у реализацији учења кроз рад током пандемије заразне болести COVID-19, прописан је правни основ за доношење подзаконског акта којим би се прописали услови за стипендирање ученика ради школовања за дефицитарна занимања, подршке школама и привреди у слабо развијеним јединицама локалне самоуправе, као и ради развоја дуалног образовања. Влада ће на основу овог овлашћења донети уредбу којом ће се прописати услови за стипендирање ученика за упис дефицитарних занимања али и услови за субвенције послодавцима за накнаду дела финансијске накнаде за учење кроз рад. Износ стипендије и субвенције зависиће од расположивих средстава у буџету за ове намене, а предвиђено је да јавни позив спроведе Канцеларија за дуално образовање и Национални оквир квалификација.

Нацртом закона утврђују се надлежности Канцеларије за дуално образовање и Национални оквир квалификација, која је 18.11.2022. године основана као служба Владе ради обезбеђивања усклађеног рада Владе и више различитих органа државне управе у циљу унапређења стања у области дуалног образовања и Националног оквира квалификација.

С обзиром да се уочени ризици и осигурање квалитета дуалног образовања не могу решити доношењем подзаконских аката, неопходно је да се донесу измене и допуне Закона о дуалном образовању.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Чланом 1. Нацрта закона, којим се допуњује члан 2. Закона о дуалном образовању (у даљем тексту: Закон), врши се прецизирање постојећих појмова који се користе у Закону и допуна новим појмовима (програм реализације учења кроз рад, тренинг центар, тренинг алијанса послодаваца).

Чланом 2. Нацрта закона, којим се мења члан 3. став 2. Закона, проширује се листа институција чија је се сарадња успоставља ради спровођења и развоја дуалног образовања.

Чланом 3. Нацрта закона, којим се мења члан 6. Закона, врши се повећање обима часова учења кроз рад у односу на укупан број часова стручних предмета за трогодишње и четворогодишње образовне профиле. Такође, прецизира се дневно трајање учења кроз рад како би било прилагођено радном времену послодаваца, али имајући у виду ограничења прописана Законом о раду.

Чланом 4. Нацрта закона додаје се нови члан ба којим се уводи програм реализације дуалног образовања као документ којим се приказује начин остваривања исхода учења из стандарда квалификације за конкретан образовни

профил на конкретним пословима код послодавца. Овај документ неопходан је приликом акредитације послодавца за дуално образовање код Привредне коморе.

Чланом 5. Нацрта закона, којим се мења члан 7. Закона, уређује се укључивање акредитованих послодаваца у конкурс за уписа ученика на дуалне профиле као и начин формирања одељења за ученике у дуалном образовању.

Чланом 6. Нацрта закона, којим се допуњује члан 9. став 5. Закона, проширује се одговорност послодавца за квалитетно извођење учења кроз рад у складу са програмом реализације учења кроз рад.

Чланом 7. Нацрта закона, којим се допуњава члан 11. Закона, додати су нови услови за извођење учења кроз рад код послодавца, који се односе на обавезу израде програма реализације учења кроз рад и на закључивање уговора о учењу кроз рад са одложним дејством до почетка школске године.

Чланом 8. Нацрта закона, којим се мења члан 12. извршено је прецизирање одредаба које се односе на проверу испуњености услова из члана 11. Закона. Измењен је састав Комисије за утврђивање испуњености услова за извођење учења кроз рад код послодавца у којој више нема инспектора рада, што је у складу са чланом 5. став 1. тачка 3) Предлога закона о безбедности и здрављу на раду (у даљем тексту Нацрт закона о БЗР), којим је предвиђена обавеза послодавца да право на безбедност и здравље на раду имају ученици и студенти у дуалном образовању, а ставом 2. истог члана Предлога закона о БЗР да је обезбеђивање безбедности и здравља на раду обавеза послодавца. Чланом 9. став 1. Предлога закона о БЗР предвиђена је дужност послодавца да обезбеди и спроводи превентивне мере безбедности и здравља на раду у складу са овим законом и прописима донетим на основу овог закона. На овај начин избегава се провера послодавца по истој обавези од различитих органа.

Чланом 9. Нацрта закона додају се чланови 12а којим се уређује регистар послодаваца који испуњавају услове за учење кроз рад и 12б којим се прописују надлежности Канцеларије за дуално образовање и Национални оквир квалификација.

Чланом 10. Нацрта закона, којим се мења члан 15. Закона, прецизирано је да је програм учења кроз рад саставни део уговора о дуалном образовању, као и да уговор о дуалном образовању школа и послодавац закључују за сваку нову генерацију ученика и за сваки образовни профил.

Чланом 11. Нацрта закона, којим се допуњује члан 16. Закона, школе се обавезују да, осим Министарству просвете, уговор о дуалном образовању доставе и Канцеларији за дуално образовање и Национални оквир квалификација.

Чланом 12. Нацрта закона додаје се члан 26а којим се уређује прелазак ученика са дуалног на класични модел наставе, као и са класичног модела наставе на дуални модел.

Чланом 13. Нацрта закона, којим се мења члан 29. Закона, врши се прецизирање услова за инструктора у погледу познавања језика националне мањине, као и у погледу лица која могу да обављају посао инструктора без завршене обуке и полагања испита за лиценцу инструктора. Овим чланом омогућава се и да наставник буде ангажован као инструктор ако испуњава услове за инструктора, с тим што не треба да похађа обуку и полаже испит за лиценцу за

инструктора. Таквог наставника послодавац ангажује уз претходну сагласност директора школе, у складу са Законом о раду.

Чланом 14. Нацрта закона, којим се мења члан 32. Закона, врши се усклађивање одредаба о завршном испиту и стручној матури у складу са Законом о основама система образовања и васпитања и Законом о средњем образовању и васпитању.

Чланом 15. Нацрта закона додаје се члан 32а којим се прописује да ће се вредновање квалитета рада школа које реализују образовне профиле у дуалном образовању вршити у складу са Законом о основама система образовања и васпитања, чиме се упућује на допуну подзаконских аката о стандардима квалитета рада установа и о вредновању квалитета рада установа одредбама које се односе на дуално образовање.

Чланом 16. Нацрта закона допуњује се члан 34. Закона тако што се наглашава могућност да послодавац, независно од уговора о учењу кроз рад који је обавезан, може са учеником да закључи и уговор о стипендирању. Такође, прописује се и правни основ за доношење подзаконског акта Владе о условима за стипендирање ученика ради школовања за дефицитарна занимања, подршке школама и привреди у слабо развијеним јединицама локалне самоуправе, као и ради развоја дуалног образовања.

Чланом 17. Нацрта закона додаје се члан 34а којим се прописују послови тренинг центра, као и правни основ за доношење акта Владе о критеријумима за стицање статуса тренинг центра и доношење акта о стицању статуса тренинг центара.

Чланом 18. Нацрта закона уређује се прелазни режим за повећање броја часова учења кроз рад.

Чланом 19. Нацрта закона уређује се начин полагања завршног и матурског испита за ученике који завршавају средње образовање у трогодишњем, односно четворогодишњем трајању у складу са чланом 8. Закона о изменама и допунама Закона о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС”, број 52/21).

Чланом 20. Нацрта закона прописује се да даном почетка примене овог закона престаје да важи члана 98. став 5. Закона о основама система образовања и васпитања којим је уређено стицање статуса тренинг центра у поступку за добијање сагласности за проширену делатност установе, с обзиром да ће се у складу са Нацртом закона прописати посебни критеријуми, а одлуку о стицању статуса тренинг центра ће донети Влада.

Чланом 21. Нацрта закона прописано је ступање на снагу закона осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

IV. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона у 2023. години средства су обезбеђена Законом о буџету за 2023. годину („Службени гласник РС”, број 138/22) на Разделу Канцеларије за дуално образовање и Национални оквир квалификација.